

การใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐต่อการวิสามัญคนร้าย

Using the power of government officials in extrajudicial killings

คณิตร หลางหวอด¹ จันทราทิพย์ สุขุม²

บทคัดย่อ

^{1,2}มหาวิทยาลัยทักษิณ ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000

*E-mail: newpitsanam@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการวิสามัญของเจ้าหน้าที่รัฐในการวิสามัญคนร้ายโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา การบังคับใช้กฎหมายในการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับการวิสามัญคนร้าย บทความนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำไปสู่ผลการศึกษา จากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันปัญหาอาชญากรรมมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นและทวีความรุนแรงมากขึ้นทั้งที่สังคมก็มีกฎหมายไว้ควบคุมปัญหาอาชญากรรมแต่ก็มิได้ตอบโจทยให้ปัญหาอาชญากรรมนั้นลดความรุนแรงลง อีกทั้งบางเหตุการณ์มีความรุนแรงถึงขั้นที่จะทำอันตรายถึงแก่ชีวิตของประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่เจ้าหน้าที่รัฐต้องใช้ความมาตรการที่เฉียบขาดในการระงับเหตุการณ์นั้น ซึ่งเจ้าหน้าที่รัฐควรจะต้องใช้อำนาจได้มากกว่าเหตุการณ์ปกติทั่วไป ดังนั้นควรมีกฎหมายคุ้มครองเพื่อที่จะเพิ่มความมั่นใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ให้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพในสถานการณ์อันตรายถึงแก่ชีวิตนั้น เพื่อปกป้องชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในสังคม

คำสำคัญ : การใช้อำนาจ วิสามัญคนร้าย เจ้าหน้าที่รัฐ

Abstract

This article focuses on the laws relating to the extraordinary operation of government officials in the extraordinary criminal activity enforcement of law in exercising the powers of government officials in connection with the extraordinary criminal activity. This article is a qualitative research by studying the law act, books, theses, articles, journals, research work on electronic communication and other related documents Take it for analysis synthesize data to contribute to the study results.

Studies have shown that crime has tended to become more and more violent, despite the fact that society has laws to control crime, but it does not respond to the problem of reducing the violence. In addition, some events were violent to the extent that they would endanger the lives of citizens and government officials. It is imperative that state officials use their opinions on the abuse of power, in which government officials should exercise their powers beyond normal. Therefore, there should be protection laws in order to increase the confidence in the performance

of the officers to perform their duties effectively in such a life-threatening facility in order to protect the lives and property of the people in society.

Keywords : Exercise of power , Extraordinary villain , Government officials

บทนำ

อาชญากรรมเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากปัญหาในสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ เป็นสิ่งซึ่งทำลายชีวิตทรัพย์สินของประชาชนทั้งที่อาศัยอยู่ในตัวเมืองและชนบททำให้ผู้คนเกิดความหวาดกลัว มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ทำให้บุคคลไม่เข้าร่วมกิจกรรมของสังคม ยอมสละโอกาสในการหาความสุข การติดต่อสัมพันธ์กันและความไว้วางใจกัน มีน้อยลง สถานที่สาธารณะขาดความปลอดภัยหรือมีความปลอดภัยน้อยกว่าที่ควรจะเป็น สภาพสังคมโดยทั่วไปขาดความสงบสุขโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันอาชญากรรมได้มีการพัฒนาควบคู่ไปกับความเจริญของสังคมและเทคโนโลยี ซึ่งมาจากผลของการกระทำของบุคคลในสังคมนั้นเอง สังคมยังมีความเจริญมากเท่าใดอาชญากรรมก็จะเจริญเติบโตมากขึ้นเป็นเงาตามตัว กลายเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ อาชญากรรมในปัจจุบันมีแนวโน้มของความรุนแรงมากขึ้นและซับซ้อนมากขึ้นตามความเจริญของเทคโนโลยีและความทันสมัยของการสื่อสารแขนงต่างๆ (ณัจฉลดา พิษิตบัญชาการ, 2533) ศูนย์สำรวจความคิดเห็น “นิด้าโพล” สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) เผยผลสำรวจความคิดเห็นของประชาชน เรื่อง “ปัญหาอาชญากรรมของสังคมไทยในปัจจุบัน” ทำการสำรวจระหว่างวันที่ 23 – 24 สิงหาคม 2560 โดยสอบถามความคิดเห็นจากประชาชนทั่วประเทศ จากการสำรวจเมื่อถามถึงความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับระดับความรุนแรงของปัญหาอาชญากรรมของสังคมไทยในปัจจุบันที่ปรากฏเป็นข่าวตามสื่อต่าง ๆ เช่น การฆาตกรรม การทะเลาะวิวาท การข่มขืน หรือกระทำชำเราทางเพศ การปล้น ชิงทรัพย์ หรือก่อความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 52.32 ระบุว่า มีความรุนแรงมาก เพราะ สภาพสังคมในปัจจุบันเปลี่ยนไป เศรษฐกิจตกต่ำ ผู้คนเครียดกันมากขึ้น อารมณ์รุนแรงขึ้น สภาพจิตใจที่เสื่อมลง ขาดศีลธรรม ไม่มีจิตสำนึก เกิดจากพฤติกรรมเลียนแบบ อีกทั้งยังมีวิธีการที่รุนแรงและโหดเหี้ยมมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งที่มีกฎหมายห้ามแต่ก็มีได้เป็นผลให้อาชญากรรมนั้นลดลง ร้อยละ 41.52 ระบุว่ามีความรุนแรงค่อนข้างมากเพราะสังคมไทยทุกวันนี้เปลี่ยนไปกฎหมายบ้านเมืองอ่อนแอ ไม่ได้เด็ดขาด คนจึงไม่เกรงกลัวกฎหมาย กล้าที่จะก่อเหตุมากขึ้น นอกจากนี้สิ่งที่ยืนยันได้ก็คือสถิติอาชญากรรมที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปีว่าอาชญากรรมตามหน้าหนังสือพิมพ์หรือจากสื่อต่างๆ หน่วยงานทางด้านกระบวนการยุติธรรมที่ตั้งขึ้นมาใหม่หรือมีการปรับปรุงระบบการทำงานแบบใหม่เพื่อรองรับปัญหาอาชญากรรมและจำนวนนักโทษที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี (นิด้าโพล ปัญหาสังคม, 2560)

การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมส่วนใหญ่ผู้ที่เผชิญปัญหาอาชญากรรมดังกล่าวเป็นอันดับแรกก็คือเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งในการเผชิญกับปัญหาอาชญากรรมแต่ละครั้งเจ้าหน้าที่รัฐจะต้องใช้แนวทฤษฎีบังคับใช้กฎหมาย คู่มือการฝึกอบรมข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่งานป้องกันปราบปราม ในสถานีดำรวจ พ.ศ. 2557 ซึ่งเป็นหลักการตำรวจอาชีพที่กำหนดขึ้นมาได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายและได้ขยายขอบเขตไปสู่ประเทศต่างๆ ทั่วโลกได้ระบุยุทธวิธีหลักในการป้องกันอาชญากรรมการเข้าระงับยับยั้งอาชญากรรมเมื่อมีเหตุเกิดขึ้น ระดับการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจแบ่งเป็น 6 ได้แก่ ระดับที่ 1 การปรากฏตัวของเจ้าหน้าที่ ระดับที่ 2 การใช้คำสั่งด้วยวาจา ระดับที่ 3 การใช้เทคนิคการควบคุมด้วยกายภาพ ระดับที่ 4 การใช้เทคนิคตอบโต้ อย่างรุนแรง ระดับที่ 5 การใช้อาวุธที่ไม่ถึงตาย ระดับที่ 6 การใช้กำลังขั้นเด็ดขาดหรือการใช้อาวุธปืน ยุทธวิธีการใช้อาวุธปืนพกตามคู่มือการฝึกอบรมข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่งานป้องกันปราบปราม ในสถานีดำรวจ พ.ศ. 2557 ให้ความหมายไว้ว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในสถานการณ์ที่คนร้ายมีอาวุธ หวังที่จะทำร้ายในสถานการณ์เช่นนี้เจ้าหน้าที่

ตรวจควรเลือกใช้อาวุธที่มีความร้ายแรงใกล้เคียงกันกับที่คนร้ายใช้เพื่อป้องกันตัวและควรหลีกเลี่ยงการต่อสู้ในระยะประชิด แต่หากในสถานการณ์ที่ไม่สามารถหาอุปกรณ์หรืออาวุธเพื่อป้องกันตัวเองได้ การใช้อาวุธวิธการใช้ อาวุธปืนพกในการป้องกันตัวจากคนร้ายใช้อาวุธนั้นก็ถือเป็นทางเลือกหนึ่ง ในการขั้นตอนสุดท้ายของระดับการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่นั้นบางครั้งอาจจะต้องใช้การยับยั้งที่เด็ดขาดเพื่อเป็นการป้องกัน ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และเป็นการป้องกันตนเองของเจ้าหน้าที่ เพราะในสถานการณ์จริงนั้นบางเหตุการณ์มีเวลาเพียงเสี้ยววินาที ดังนั้นจึงอาจทำให้เกิดการวิสามัญฆาตกรรมขึ้น

สำหรับคำว่า “วิสามัญฆาตกรรม” นั้นมาจาก กฎหมายฉบับเก่าซึ่งถูกยกเลิกไปแล้วคือ พระราชบัญญัติ ชัยสุตรพลิกศพ พ.ศ. 2457 ซึ่งในมาตรา 7 ข้อ 1 บัญญัติว่า “ฆาฏกรรมอันเป็นวิสามัญนั้น คือผู้ตาย ตายด้วยเจ้าพนักงานฆ่าตาย ในเวลากระทำการตามหน้าที่” ซึ่งปัจจุบันคำว่า “วิสามัญฆาตกรรม” ไม่ปรากฏในบทบัญญัติของกฎหมายฉบับใดแล้ว ลักษณะของคดีวิสามัญฆาตกรรมโดยหลักการแล้วไม่มีกฎหมายใดให้อำนาจเจ้าพนักงานฆาตกรรมหรือทำร้ายคนร้ายได้ เพราะบุคคลทุกคนไม่ว่าจะได้กระทำความผิดอาญาร้ายแรงและมีอัตราโทษตามกฎหมายสูงเพียงใด ก็ย่อมมีสิทธิที่จะเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม มีสิทธิได้รับการสอบสวนและพิจารณาคดีอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม เจ้าพนักงานไม่มีสิทธิตัดสินความผิดและลงโทษบุคคลเหล่านั้นด้วยตนเอง แต่มีข้อยกเว้นที่เจ้าพนักงานอาจใช้กำลังกับคนร้ายได้ 2 กรณีด้วยกันคือหนึ่งเจ้าพนักงานกระทำไปเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือของผู้อื่นให้พ้นภัยอันตราย ซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายและเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงพอสมควรแก่เหตุ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68” หรือ และสองเจ้าพนักงานได้กระทำไปเพื่อความป้องกันทั้งหลายที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับกุม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 ทั้งนี้ หากพิสูจน์ไม่ได้ว่าการฆ่าหรือทำร้ายคนร้ายของเจ้าพนักงานเข้าเงื่อนไขดังกล่าวมา ข้างต้นเจ้าพนักงานจะต้องมีความผิดและต้องรับโทษตามกฎหมายเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปซึ่งการพิสูจน์การกระทำของเจ้าพนักงานที่ฆาตกรรมคนร้ายดังกล่าวนั้นกฎหมายเรียกว่าวิสามัญฆาตกรรม (สำนักงานกฎหมายทรัพย์สินกฤษฎา ทนายความ (ออนไลน์), 2020)

มาตรฐานสหประชาชาติเกี่ยวกับการใช้กำลังจับของเจ้าพนักงานตำรวจ ตามประมวลระเบียบการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย (The Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, (ออนไลน์) , 2018) โดยรัฐควรนำหลักการในประมวลนี้ไปบัญญัติไว้ในกฎหมายภายในหรือระเบียบปฏิบัติ ภายในประเทศในฐานะที่เป็นมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ แต่หากปรากฏว่ากฎหมาย ที่ใช้บังคับอยู่ในประเทศนั้นมีหลักเกณฑ์ที่เข้มงวดกว่า ก็พึงปฏิบัติตามกฎหมายภายในดังกล่าว (กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, 2553) ในส่วนที่ เกี่ยวกับการใช้กำลังนั้นปรากฏอยู่ในข้อ 3 “เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายจะใช้กำลังบังคับได้ต่อเมื่อมี เหตุจำเป็นอย่างยิ่งและเฉพาะกรณีที่เป็นการปฏิบัติหน้าที่บังคับใช้กฎหมายนั้น” (Article 3 “ Law enforcement officials may use force only when strictly necessary and to the extent required for the performance of their duty ”) แสดงให้เห็นว่าโดยหลักห้ามมิให้ เจ้าหน้าที่ใช้กำลังบังคับ เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอย่างยิ่งและเป็นการทำในการปฏิบัติหน้าที่เท่านั้น โดยในหมายเหตุข้อนี้ได้อธิบายว่าเป็นกรณีที่มีความจำเป็นโดยชอบตามพฤติการณ์เพื่อป้องกันอาชญากรรมหรือในการจับกุมผู้กระทำผิดหรือผู้ต้องสงสัย โดยชอบด้วยกฎหมาย และจะใช้กำลังบังคับในกรณีอื่น ๆ ไม่ได้โดยเด็ดขาด หลักการพื้นฐานว่าด้วยการใช้กำลังบังคับ และอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย ตามประมวลระเบียบการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย ข้อ 3 ข้างต้น ทำให้เกิดความตระหนักถึงหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานที่อาจคุกคามต่อสิทธิมนุษยชนของบุคคลเกินสมควรจึงมีการกำหนดหลักเกณฑ์พื้นฐานว่าด้วยการใช้กำลัง

บังคับและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการบังคับใช้ กฎหมายโดยได้รับรองหลักการนี้เพื่อสนับสนุนประเทศสมาชิกให้ความสำคัญแก่บทบาทของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจบังคับ ใช้กฎหมายอย่างเหมาะสม (กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, 2553) โดยกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้กำลังหรืออาวุธปืนโดยหลักจะกระทำมิได้ เว้นแต่มี ความจำเป็นที่ จะต้องใช้กำลังในสถานการณ์เช่นนั้น (Necessity) กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจบังคับใช้กฎหมายพึง เลือกวิธีการ อื่นที่มีอันตรายน้อยและนานที่สุดจนกว่าไม่ได้ผลจึงเปลี่ยนไปใช้กำลังบังคับ และจะใช้ได้เพียง เพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์ของการปฏิบัติหน้าที่เท่านั้น (ฉัตรวรรณ สิตวเรศย์, 2562) และถ้าเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายของ ต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ขอบเขตการใช้กำลังจับของเจ้าพนักงานตำรวจไว้ใน Model Penal Code มาตรา 3.07 กล่าวคือ เจ้าพนักงานตำรวจสามารถใช้กำลังจับได้แต่ต้องใช้ในระดับที่เหมาะสมกับความจำเป็น เร่งด่วน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการจับกุมที่ขบด้วยกฎหมายเท่านั้น ซึ่งตามกฎหมายระดับมลรัฐต่างได้นำ แนวทางดังกล่าว ไปบัญญัติไว้เป็นกฎหมายภายในซึ่งมีรายละเอียดแตกต่างกันบ้างเล็กน้อยในเหตุแห่งการใช้กำลัง แต่โดยหลักแล้วคือ เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจใช้กำลังเพื่อวัตถุประสงค์ในการจับได้ต่อเมื่อมีความจำเป็นและมีเหตุที่ กฎหมายกำหนดในส่วนขอบเขตการใช้กำลังตามหลักคำพิพากษานั้นมีหลักเกณฑ์การพิจารณาขอบเขตของการใช้ กำลังจับเกินความ เหมาะสมปรากฏในคดี Graham v. Conne (Graham v. Conner, “490 U.S. 386,” 389 (ออนไลน์), 1989) ศาลใช้หลักความเหมาะสม (Reasonableness Standard) โดยจะให้ ข้อเท็จจริงอันเป็น สาระสำคัญทั้งก่อนและขณะที่มีการใช้กำลังแก่เจ้าหน้าที่รัฐ ที่สมมติขึ้นว่าอยู่ในสถานการณ์ เช่นนั้น และจะ พิจารณาจากความรับรู้หรือความเข้าใจของเจ้าหน้าที่รัฐ ที่มีเหตุผลในสถานการณ์ในขณะนั้นว่าจะใช้ดุลพินิจเลือก กระทำการเช่นเดียวกันหรือไม่ โดยคำนึงถึง 1.พฤติกรรมของผู้จะถูกจับว่ามีการต่อสู้หรือพยายามจะหลบหนี หรือไม่ 2.ลักษณะของความผิดที่ได้กระทำลง และ 3.ความปลอดภัยของผู้จะถูกจับและเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งจะต้อง เข้าใจว่าโดยลักษณะการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐตั้งอยู่บนความเสี่ยงการตัดสินใจอยู่ภายในข้อจำกัดของเวลา และความกดดันของสถานการณ์ อย่างไรก็ตาม การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย (Deadly force) ต่อผู้ต้องสงสัยที่ เห็นชัดว่าปราศจากอาวุธหลบหนีจากการจับกุมไม่ว่าสถานการณ์เช่นใดจะกระทำมิได้ เว้นแต่เจ้าหน้าที่รัฐจะเชื่อว่า ผู้ต้องสงสัยอาจมีพฤติกรรมที่อาจก่ออันตรายร้ายแรงหรืออาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตหรือร่างกาย ต่อเจ้าหน้าที่ หรือบุคคลอื่น (Tennessee v. Garner, “471 U.S. 1 (ออนไลน์), 1985)

จากสภาพปัญหาในเรื่องการวิสามัญของเจ้าหน้าที่จะเห็นได้ว่าเป็นปัญหาที่ถกเถียงกันจนถึงปัจจุบันอัน เพราะประเทศไทยเน้นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนซึ่งระบุไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 ใน มาตรา 4 ที่ระบุไว้ว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความ คุ้มครองทำให้การปฏิบัติ หน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐต้องกระทำไปตามขั้นตอนแห่งกฎหมายซึ่งกฎหมายนั้นก็มิได้ระบุ ชัดเจนเพียงแต่บอกไว้เพียงว่าถ้าบุคคลซึ่งจะถูกจับขัดขวางหรือจะขัดขวางการจับ หรือหลบหนีหรือพยายามจะ หลบหนีผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีหรือการป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่เหตุการณ์แห่งเรื่องในการจับนั้น ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 แต่ในบางกรณีกฎหมายไม่ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนในการเข้า ระวังเหตุการณ์ที่มีอันตรายร้ายแรง ทำให้บางครั้งเจ้าหน้าที่ต้องเสี่ยงอันตรายอย่างมากเพื่อเข้าจับกุม เช่น คดีวิสามัญ ดับคนร้ายจิ้งจกทรัพย์ใช้มีดแทงคอตาบตำรวจภูเกตุ เมื่อวันที่ 15 มกราคม 2563 มี ได้ใช้อาวุธมีดปลายแหลมจิ้งจก ทรัพย์เป็นกระเป่าสะพาย และมีเจ้าหน้าที่ตำรวจ 2 นายได้เข้าระงับเหตุ โดยตอนแรกเจ้าหน้าที่ได้สั่งให้หยุดและ วางอาวุธมีแต่คนร้ายไม่ยอมและวิ่งเข้ามาทำร้ายเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่จึงได้ใช้กระบองเหล็กตีเพื่อระงับเหตุ เจ้าหน้าที่นายหนึ่งถูกใช้อาวุธมีดจ้วงเข้าแทงที่ลำคอด้านซ้ายจนล้มลงและขณะที่คนร้ายจะตามไปแทงซ้ำอีก เจ้าหน้าที่อีกคนจึงได้ใช้อาวุธประจำกายยิงเพื่อป้องกันตนเองไปที่คนร้าย 1 นัด ถูกที่บริเวณลำคอจนล้มลง และ

เสียชีวิตในที่เกิดเหตุ จากเหตุการณ์นี้เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ใช้อาวุธปืนประจำกายยิงคนร้ายถึงแก่ความตายพนักงานสอบสวนได้รับคำร้องทุกข์ไว้ในคดีอาญาในข้อหา “ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา” และได้รับคดีชั้นสูตรพลิกศพไว้ทำการสอบสวนต่อไป ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นผลมาจากการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทำให้เจ้าหน้าที่นั้นมีโอกาสตัดสินใจในการใช้อาวุธปืนได้ในตอนแรกทำให้เจ้าหน้าที่นั้นต้องเข้าไปเสี่ยงอันตรายที่อาจจะถึงตายอีกทั้งเมื่อได้มีการวิสามัญแล้วเจ้าหน้าที่ผู้วิสามัญนั้นยังต้องถูกดำเนินคดีในข้อหาฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาอีกด้วย (เสียงใต้, วิสามัญดับคนร้ายจี้ชิงทรัพย์ใช้มีดแทงคอตาบตำรวจภูเก็ต, 2564) นอกจากนี้ ชาวตำรวจวิสามัญคนร้ายใช้อาวุธมีดไล่แทงคนบนโรงพักเมื่อวันที่ 6 ก.ค. 2558 โดยศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำคุก 4 ปี พอถึงศาลอุทธรณ์ให้จำคุก 2 ปี เนื่องจากป้องกันตนเกินสมควรแก่เหตุ และต่อมาศาลฎีกา พิพากษาว่าจำเลยไม่มีทางเลือกอื่น ที่จะป้องกันภัยอันตรายที่ใกล้ถึงตัวจำเป็นต้องกระทำให้ไป และสถานที่เกิดเหตุก็เป็นสถานที่ตำรวจ ซึ่งตำรวจใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ พิพากษายกฟ้องในวันที่ 18 ก.ย. 2561 นั้นจะเห็นได้ว่าแนวคำพิพากษาก็ยังต่างกันไม่มีแนวทางที่ชัดเจน (คมชัดลึก, ฎีกายกฟ้อง ส.ต.ท.จำป็นยิงคนถือมีดบนโรงพัก, 2561)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มความมั่นใจในการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่รัฐในการป้องกันหรือยับยั้งอาชญากรรมไม่ให้เจ้าหน้าที่ต้องได้รับความเสี่ยงอันตรายจากการเข้าจับกุมหรือยุติอาชญากรรมนั้นและเพื่อหาแนวทางในการตัดสินใจของกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐต่อการวิสามัญคนร้ายที่ยังไม่มีแนวทางที่แน่นอนในปัจจุบัน

วิธีการวิจัย

บทความนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากแนวทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่นำมาวิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้อง สันเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำไปสู่ผลการศึกษา เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีการใช้อำนาจและดุลพินิจในการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่ ศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2477 ประมวลกฎหมายอาญา พุทธศักราช 2499 พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พุทธศักราช 2547 และจากหนังสือ บทความ วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาวิเคราะห์ เรียบเรียง และมีการอ้างอิงประกอบเนื้อหาจนกระทั่งได้ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงหรือพัฒนากฎหมายให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน อันเกิดประสิทธิภาพต่อการบังคับใช้ กฎหมายต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายพบว่าปัญหาบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐในการเข้าจับกุมควบคุมอาชญากรรมที่มีความอันตราย ยังขาดหลักการใช้กำลังที่เหมาะสมและเจ้าหน้าที่ยังขาดความเชี่ยวชาญในการตัดสินใจในการปฏิบัติหน้าที่เมื่อเกิดสถานการณ์อันตรายนั้นๆ อีกทั้งในทางกฎหมายการจับของเจ้าหน้าที่รัฐนั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 83 ก็ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้เป็นที่แน่นอน ว่าต้องมีหลักเกณฑ์การใช้กำลังแบบใด แม้ว่าประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีเรื่องการจับจะมีแนวทางให้แล้วแต่ก็ไม่มีสภาพบังคับใช้ตามกฎหมาย จึงทำให้ไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน ในการใช้กำลังบังคับใช้กฎหมายในสถานการณ์เข้าจับกุมอาชญากรรมที่มีความอันตราย หากเจ้าหน้าที่รัฐมีความจำเป็นอย่างยิงที่จะต้องใช้การวิสามัญเพื่อยับยั้งความร้ายแรงของอาชญากรรมนั้น ก็เพียงอ้างได้แค่กฎหมายการป้องกันตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 ซึ่งส่งผลให้เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้ทำการวิสามัญนั้น ต้องถูกฟ้องดำเนินคดีตามกฎหมายก่อนแล้วจึงพ้นผิดภายหลัง ทำให้เจ้าหน้าที่รัฐซึ่งได้รับผลตามมาจาก การใช้ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 เสียสิทธิ์ในการได้รับความดีความชอบในปีนั้น เพราะจะต้องถูกตั้งกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง ซึ่งการเกิดเรื่องเหล่านี้ทำให้เจ้าหน้าที่รัฐส่วน

ใหญ่ไม่กล้าที่จะใช้กำลังในการเข้ายับยั้งควบคุมอาชญากรรมร้ายแรงนั้นๆ ซึ่งจะต่างจากของต่างประเทศเช่น สหรัฐอเมริกา ที่มีกฎหมายใช้กำลังและหลักการการใช้กำลังขึ้นถึงตาย หรือ Deadly Force บัญญัติไว้เป็นกฎหมายในทุกมลรัฐ โดยกำหนดรายละเอียดหลักเกณฑ์วิธีการและการลงโทษแยกต่างไปจากการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายของประชาชน

จากการวิเคราะห์พบว่าประเทศไทยนั้นมุ่งเน้นในเรื่องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ส่งผลให้ระบบในคดีอาญานั้นยึดหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพมนุษยชนเป็นหลัก ทำให้การใช้อำนาจรัฐที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนและสิทธิขั้นพื้นฐานความเป็นมนุษย์หรือก็คือการกระทำการวิสามัญฆาตกรรมนั้นไม่สามารถกระทำได้ เพราะถือว่าเป็นการใช้อำนาจล่วงสิทธิแห่งความเป็น มนุษย์ที่นอกกรอบของกฎหมาย (พิเชษฐ พิณทอง, 2554) อีกทั้งการกระทำวิสามัญฆาตกรรมนั้นจำเป็นต้องมีกระบวนการตรวจสอบการกระทำดังกล่าวและมีกระบวนการรองรับการเกิดปัญหาทางด้านสิทธิและเสรีภาพของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบด้วยเพื่อไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมล้ำในสิทธิและเสรีภาพของประชาชนและเพื่อให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในการปฏิบัติราชการของเจ้าพนักงานของรัฐโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์โดยตรง (รพีพัฒน์ ศรีศิริรักษ์ , ธีระวัฒน์ จันทิกและพิทักษ์ ศิริวงศ์, 2561)

อภิปรายผล

ผลจากการศึกษาทำให้ทราบว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจในการเข้าควบคุมอาชญากรรมของเจ้าหน้าที่นั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 83 ไม่ชัดเจน คลุมเครือเกิดปัญหา ในการตีความทำให้เจ้าหน้าที่เกิดความสับสนทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่จริง และกฎหมายที่คุ้มครองเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่นั้นก็ยังไม่แยกเป็นรูปแบบที่แน่ชัดจนทำได้แค่เพียงอ้างกฎหมายการป้องกันตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 กรณีมีการใช้กำลังเข้ายับยั้งอาชญากรรมในการปฏิบัติหน้าที่เพียงเท่านั้น นอกจากนี้แนวทางในการตัดสินของกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐต่อการวิสามัญคนร้ายที่ยังไม่มีแนวทางที่แน่นอนในปัจจุบันเนื่องจากหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ส่งผลให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เนื่องจากตัวเจ้าหน้าที่เองต้องเข้าไปเสี่ยงอันตรายในการเข้ายับยั้งอาชญากรรมอีกทั้งยังต้องเสี่ยงกับการที่จะต้องถูกดำเนินคดีในข้อหาฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาและเสียชีวิตในการได้รับความดีความชอบในปีนั้น เพราะจะต้องถูกตั้งกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงอีกด้วย

ทั้งนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่กฎหมายดังกล่าวดังกล่าวต้องมีการปรับปรุงแก้ไขหรือให้มีกฎหมายเพิ่มเติมให้มีความเหมาะสมตามหลักการป้องกันอาชญากรรมสอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันโดยอ้างอิงจากกฎหมายของต่างประเทศเพื่อเพื่อเพิ่มความมั่นใจในการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่รัฐในการป้องกันหรือยับยั้งอาชญากรรมไม่ให้เจ้าหน้าที่ต้องได้รับความเสี่ยงอันตรายจากการเข้าจับกุมหรือยุติอาชญากรรมนั้นและเพื่อหาแนวทางในการตัดสินของกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐต่อการวิสามัญคนร้ายที่ยังไม่มีแนวทางที่แน่นอนในปัจจุบัน

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

บทบัญญัติแห่งกฎหมายใช้อำนาจในการเข้าควบคุมอาชญากรรมของเจ้าหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 83 ยังขาดประสิทธิภาพทั้งทางด้านเนื้อหาที่คลุมเครือ ไม่ชัดเจนและขาดความรัดกุมทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐในการเข้าควบคุมหรือยุติปัญหาอาชญากรรมนั้น และ

นอกจากนั้นระเบียบตำรวจเกี่ยวกับคดีลักษณะที่ 3 เรื่องการจับกุมในสถานการณ์อันตรายก็ไม่มีหลักขอบเขตการใช้กำลังไว้การกระทำของเจ้าหน้าที่ทำได้เพียงอาศัยเพียงหลักการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 เท่านั้น ดังนั้นสมควรอย่างยิ่ง ที่ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ตามหลักกฎหมายใช้กำลังรุนแรงขั้นถึงตาย (Use of Deadly Force) ที่มีปรากฏในหลายประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นต้นแบบของหลักการดังกล่าว ทำในเจ้าหน้าที่รัฐจะได้รับการคุ้มครองในการใช้กำลังเข้าควบคุมอันเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่และได้รับการตรวจสอบที่ถูกต้องและเป็นธรรมและทำให้เจ้าหน้าที่เกิดความมั่นใจและมีความเฉียบขาดในการตัดสินใจในการเข้าควบคุมผู้ต้องหาอาชญากรรมที่ร้ายแรง ส่งผลให้ประชาชนผู้ที่ได้รับผลกระทบจากก่ออาชญากรรมได้รับการปกป้องคุ้มครองก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม จึงขอเสนอแนะให้ภาครัฐได้มีการทบทวนปรับปรุงแก้ไขและพัฒนากฎหมาย ดังนี้

1. ควรให้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 83 และระเบียบตำรวจเกี่ยวกับคดีลักษณะที่ 3 เรื่องการจับกุม หรือให้มีบทบัญญัติเฉพาะอย่างชัดเจนในเรื่องระดับการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ในการเข้าควบคุมอาชญากรรมที่มีอันตรายร้ายแรง โดยยึดแนวทางหลักกฎหมายใช้กำลังรุนแรงขั้นถึงตาย (Use of Deadly Force) ของประเทศสหรัฐอเมริกา

2. ควรมีกฎหมายคุ้มครองเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อการป้องกันภัยอันตรายที่ต่างไปจากของประชาชนตามทั่วไปประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 เพราะในกรณีของเจ้าหน้าที่เข้าปฏิบัติหน้าที่นั้นผู้ก่ออาชญากรรมต้องทราบแล้วว่าเจ้าหน้าที่มีหน้าที่ในการป้องกันอาชญากรรม การที่จะตอบโต้หรือขัดขืนนั้นเป็นเรื่องที่ผิดกฎหมายและยิ่งถ้ายังกระทำอาชญากรรมนั้นจนส่งผลกระทบต่อละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นอย่างร้ายแรงก็อาจจะถูกวิสามัญได้

3. ควรมีการวางหลักแนวทางในการพิจารณาพิพากษาในคดีที่เกี่ยวข้องกับการวิสามัญที่แน่นอนและเหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของภาคนิพนธ์ เรื่อง การใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐต่อการวิสามัญคนร้าย
หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

บรรณานุกรม

นิด้าโพล ปัญหาสังคม ปัญหาอาชญากรรมของสังคมไทยในปัจจุบัน (ออนไลน์) , วันที่อัปเดตล่าสุด : 26 ส.ค.

2560 จากเว็บไซต์ <http://27.254.57.147/index.php?op=polls-detail&id=556>

Journal of Roi Kaensarn Academi ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม – มิถุนายน 2563

อ้างอิงระดับการใช้กำลัง

คู่มือการฝึกอบรมข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่งานป้องกันปราบปราม ในสถานตำรวจ พ.ศ. 2557 จัดพิมพ์โดย

โรงพิมพ์ตำรวจ จัดทำโดย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ระเบียบและหนังสือของหน่วยงานราชการที่กล่าวถึง นำมารวมแสดงไว้ใน หนังสือ “การตรวจพิจารณาสำนวนคดี
วิสามัญ ฆาตกรรมภาค 2 รวมกฎหมายระเบียบและหนังสือเวียนที่เกี่ยวข้อง” สำนักงานคดีอัยการ
สูงสุด พ.ศ. 2556

สำนักงานกฎหมายทรัพย์สินกฤษฎาตาทนายความ. ความรู้เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการวิสามัญฆาตกรรม (ออนไลน์) ,
กุมภาพันธ์ 10, 2020 จากเว็บไซต์ <https://www.lawyers.in.th/2020/02/10/>

อัครภัส จ่ายวานิช , 2543 , การศึกษาวิเคราะห์กรณีวิสามัญฆาตกรรม , บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
ธนพล ลิ้มปิยนันท์ , 2555 , ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานตำรวจในสถานการณ์พิเศษ , คณะ
นิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สมโภช ทองมูล , 2546 , ความคิดเห็นของคู่ความต่อการวิสามัญฆาตกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจศึกษาเฉพาะกรณี
คู่ความศาล อาญา , ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์

รพีพัฒน์ ศรีศิลารักษ์ , ธีระวัฒน์ จันทิก , พิทักษ์ ศิริวงศ์ , 2561 , มาตรการในการควบคุมและตรวจสอบการ
ดำเนินคดีอาญากับ เจ้าหน้าที่รัฐในกรณีวิสามัญฆาตกรรม , วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

สิริลักษณ์ นุรักษ์. , 2541, ขอบเขตของภัยอันตรายที่จะนำไปสู่การใช้กำลังรุนแรงถึงตาย : ศึกษาเฉพาะคดีวิสามัญ
ฆาตกรรม, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฐวรรณ สิตวรเวศย์, 2562, ขอบเขตและสภาพบังคับทางกฎหมายในกรณีที่เจ้าพนักงานตำรวจใช้กำลังจับกุม
ความเหมาะสม, สาขากฎหมายอาญา คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์